

Zvon je čudno zadonel in je izginil v jezerske valove — vile so se izgubljale v sivih meglah, ki so vstale iz vod — čoln grajskega sina je plaval za njimi, in zagrnile so ga srebrne pene; za njim je izginil tudi nebeški čoln z mladim parom.

Glasovi so utihnili, šumenje je pojenjalo — svetloba na nebu je ugašala — rože so padale bolj in bolj redke — rakete so prenehale — zvezdna noč, lepa in mirna, je zavladala nad jezerom.

Stepan se je v sanjah čutil, kam je vse izginilo, in si je mislil, kod drži pot v podjezersko kraljestvo, kamor je povabil grajski sin vse, ki so na jezeru rajali.

Tako je sanjal Stepan po oni noči. Ko se je zjutraj zbudil, je stalo solnce že visoko na nebu, in zunaj je sijal jasen dan. Stepan se je spomnil vsega. Komaj je mogel razločevati, kaj je bilo res in kaj so bile sanje. Ko je prišel s teto k jezeru, je videl tam nekaj čolnov ob bregu, in ugasli balončki so bili na njih. V senci dreves sta sedela dva mlada človeka, ki ju je Stepan videl v sanjah.

„Vendar je bilo res,“ si je mislil in je gledal preko jezera, kjer je videl v noči nepozabne nebeške prizore.

Stepanu se je zdelo, da je vse to mogel videti samo na Bledu in je prosil teto, naj z njim vsako leto pride na Bled. Teta mu je to tudi obljubila.

IVO TROŠT:

Leseni Jakob.

(Dalje.)

3.

artin v Zagreb — Martin iz Zagreba, pravijo Hrvati. Nič bolje se ni godilo lesenemu Jakobu — študentu. Doma je bil šolo že davno obesil na najvišji klin v hlevu. Spominjal se je učilnice samo še kot — mučilnice, kjer so ga zasmehovali in se mu rogali vrstniki in vrstnice navzlic učiteljevim opominom in dokazom. Često je domov grede pokazal tudi leseni Jakob z lastno pestjo, da tako ni prav.

Vse zaman.

Izlahka in nevede je pozabil, kdaj se je otrešel tiste peščice naukov, ki so se ga prijeli v šoli. Volkov Lojze je bil boljše glave, pa jih je obdržal, in to mu je koristilo pozneje.

Od doma sta se oba težko poslavljal.

Tegljav kar ni mogel iz hleva tisti večer pred odhodom, v kolarnici je celo dvakrat vzel v roke bič in poizkusil, če še poka kakor navadno. Slutil je, da bo poslej sukal pero, knjigo . . . Kar mrz ga je stresel.

Objel je še okolo vratu najlepšega volička, pošepnil na uho nekaj poslovilnih besed domači kobili in odšel s težkim srcem in počasnih korakov večerjat. Hotelo se mu je na jok.

Tudi večerja mu ni dišala, dasi je pripravila gospodinja Janezovo najljubšo jed — zvrhano skledo žganjcev s prekajeno svinjino in kislim zeljem, kar se je pri Tegljevih redoma dogajalo samo na pustni večer. O drugi priložnosti bi se bil tem redkostim Janez odkril že oddaleč, toda nočoj se mu je zdelo, da mu žalostno odkimavajo, naj ne hodi v neznano tujino za nestalno srečo.

Ni mu šlo v slast, pa mu ni. Celo mošt ni imel tistega okusa kakor navadno, in pečen kostanj mu od same žalosti ni mogel iz ust. Zbegano so mu krožile oči po rojstni hiši, kakor bi se bal, da česa ne zabi jutri vzeti s seboj. Ponoči pa se mu je sanjalo, da je zašel v grozne kraje, odkoder ni znal domov.

Izmučen je vstal, ko ga je poklicala sestra z žalostnim nasmehom, položivši mu dišeč šopek poleg prашnega klobuka na mizo.

Napravili so mu popolnoma novo obleko, in domači krojač je trdil, da je izdelana po najbolj zadnjem mestnem kroju. Janez se ni čutil v njej prav nič bolj okretnega. Ko se je ogledal v zrcalu, ni spoznal več samega sebe. Zdelo se mu je, da zre nanj izza stekla popolnoma tuja glava, še grša in bolj neumna, nego so trdili tovariši, da je baje njegova. Samemu sebi se je nasmehnil in hotel menda s tem pritrditi, da je — voliček v bleščeči konjski opravi. Seveda te primere ni izumil sam — za to so bili njegovi možgani preplitvi — toda ko bi mu jo bil kdo povedal tisti trenutek, bi mu bil pritrdil glasno, da ni nič lepši nego vol v konjski opravi.

Lojzetu se je brezumno nasmehnil, ko sta pred Volkovo hišo sedala na voz. Rad bi ga bil posvaril tovariš, da tu ni več časa radosti, marveč resni hip slovesa in obenem prvi korak v novo življenje. Nekaj kakor solza je Lojzetu blestelo v očesu. Tegljev lesen Jakob jo je videl, pa je ni umel. Lojze mu ni rekel ničesar.

V mestu jih je že pričakoval nedavno še zaničevani in omalovaževani Namretov študent in jim pokazal stanovanje, kakor mu je pisal oče, ki ni utegnil sam do sina v mesto, najsi sta ga jako nagovarjala Volek in Teglaj, da bi jima bil vodnik in svetovalec. Namre je hitel za opravili, za zaslužkom. Sosea sta morala sama spremiti sinova v mesto, na novi dom in v šolo. Tam sta ju priporočila blagonaklonjenosti gospoda ravnatelja in ostalih učiteljev, potožila nevesele domače razmere zastran denarja, ki ga nedostaje rado kmetu in gospodu, ter odšla z zavestjo, da bolje sploh nista mogla opraviti svoje poti. Fanta sta bila v šoli, čast domovinska pa s tem tudi srečno rešena.

Pouk se je bil pričel že prejšnji teden, in učenci so še ponavljali znane stvari, ki so jih pozabili med počitnicami. Novodošla tovariša sta morala torej takoj zastaviti črtalo in lemež — Lojze v njivo, ker so mu bile stvari še v spominu, Janez v ledino. Tu je moral pomagati Namretov, zakaj skrbna očeta sta mislila tudi na to, da od biča in pluga pa do peresa in pozab-

ljene knjige ni tako majhen korak. Namretovemu sta namignila z besedo dovolj razločno: Mi bomo doma pa tvojemu očetu pomagli z živežem, vožnjo z drvi ali drugače.

Tudi to se je ukrenilo po sreči.

Začelo se je v mestu vsem trem novo življenje.

Šolski predmeti, ki so jih ponavljali drugi učenci, so bili Janezu Teglju popolnoma neznani. Uprli so se mu, da jih je zmagoval le s težavo in združeno pomočjo obeh tovarišev domačinov. Posebna sovražna mu je bila nemška slovnica z nemškim pravopisjem, ako zamolčimo istino, da se je smejal ves razred, kadar je vstal leseni Jakob in čital iz nemške čitanke z neukretnim jezikom neznane besede tujega jezika — kakor bi stopal bos po trnju in ostrem kamenju . . .

Še najbolj srečen je bil, če je smel v drvarnico, kjer je do mile volje vihtel sekiro ali pa svobodno žagal drva gospodinji za kurjavo. To se pa ni moglo goditi prevečkrat, zakaj šola je zahtevala mnogo časa, in dan se ni hotel nategniti.

Nove stvari, ki jih je slišal v šoli, so se upirale Janezu še huje. Trudil se je in napejnal možgane, da bi umeval s silo, kar so z lahkoto umevali drugi učenci; često se je trudil do solz. Pot, ki se je črtala pred njim, je bila vedno bolj ostra, zarasla s trnjem in posuta z robatim kamenjem, o, tista grčava nemščina! Kdaj bosta prijatelja?

Slušal je vse, kar so mu svetovali: prepisoval je nemško čtivo, da so ga ščemeli prsti, učil se je pravil, ponavljal in zopet prepisoval — vedno stare pogreške: vse zaman. V glavi je ostalo tolikor, kolikor v rešetu, če točiš vodo vanje. Pa bi se ne zjokal človek ob toliki nesreči, čeprav bi ne bil leseni Jakob? Da, Janez je točil solze naskrivnem, plakal tudi očitno, da so kapale pozabljene na neobčutno nemško slovnico, na mrzla pravila. Ni se sramoval joka niti spričo svojih štirinajstih godov, ki jih je že doživel. Kaj je pa hotel? Grenko je bilo sicer spoznanje, a resnično, da niso vsi ljudje enako obdarovani z duševnimi sposobnostmi.

Po materi ni točil solzá, ko so mu jo pokladali v črno zemljo, po domu tudi ne, dasi se mu je storilo inako, ko ga je ostavljal, ali sam nad svojo nesposobnostjo je plakal kakor malo dete. Součencem ni ugajala ta obupnost zlasti zato, ker se je kazal Janez sicer junaka. Vzeli so ga že na piko. Celo „leseni Jakob“ je prilezel — kdo ve, odkod in kdaj — za njim v mesto. Šola se je torej zanj nadaljevala tam in tako, kakor jo je bil pred leti zapustil užaljen in nesrečen zastran roganja brezobzirnih součencev. Učilnica — mučilnica

Smilil se je učiteljem, ki so kmalu spoznali njegovo marljivost, dobro voljo in nesposobnost. Svetovali so mu, naj poišče doma, ko se bo hotel učiti, samotni, tih kotiček, kjer ga ne bo motil nihče. Res je poiskal takšen kotiček gori visoko pod streho, a njega so poiskale tudi tukaj stare znanke — lepe misli o domu in domačem življenju v Podbregu. Sanjal je in bdel s knjigo na kolenih. Zaradi tega ni bil v šoli nič bolji. Učitelji so se čudili, in Janez se je čudil sam. Razodel je svoje skrivališče in ga tudi zapustil.

Svetovali so mu namreč, naj gre v svobodno prirodo, kjer ga ne bo motil nihče. To mu je ugajalo, saj je bil svobodne prirode še bolj vesel nego sekire in drvarnice. Ob deroči reki je poiskal primerno ravnino za kratek izprehod, kjer je s knjigo v roki lahko čital in se uglabljal v skrivnosti nemške slovnice. Vršenje valov mu je bila prijetna godba, visoke jelše ljubke znanke in zaupnice, a nastopajoča pomlad — veselo znamenje prenovljenega življenja.

Prav nič ni vedel, kdaj so ga tudi tukaj obsule lepe misli o svobodni, lepi prirodi doma, kjer je še vse prijetnejše, vse bolj veselo. Vedno rajši se je torej vračal preko mosta na nasprotni breg valovite reke, ki se je često zaganjala v bregove, kakor da hoče streti ozke meje sedanjega tira in se široko razliti po ravnini.

Janezu je bila neznana želja po toliki svobodi. Navajen jarma že izza nežne mladosti, ga je izkušal nositi vztrajno tudi sedaj, ko ga je žulil vedno huje. Sedaj bi bil najrajši dohitel druge v učenju, pa si je mašil ušesa ob šumenju valov, mižal ob pogledu na vitke jelše in zatiral v globini srca vstajajoče misli o novi pomladi, o novih nadah. Gluh je bil ob šepetu, ki se je širil med vejami znanih jelš, neobčuten za vse prijetnosti mile zime, ki se je že kot onemogla starka poslavljalja, klanjajoč se ob palici. Za njo je tiščala brhka deva — pisana pomlad — z vijolicami, trobenticami, zvončki, hiacinti, tulipani in nebrojem drugih spremljevalk v zelenem, ohlapnem krilu.

Leseni Jakob je ni videl, ni je smel videti, pa vendar jo je gledal z zaprtimi očmi, slišal šepet drobnih jelš z zamašenimi ušesi in občudoval premembo letnih časov, veseleč se lepše bodočnosti — z odprto slovnico v rokah, odprtimi usti in odrtim srcem, polnim najlepših nad. Zde lo se mu je tukaj prijetno kakor doma.

„Leseni Jakob, leseni Jakob!“ so ga zmerjali v šoli in se rogali njegovim pogrešenim odgovorom, ko je temu in onemu dokazal s pestjo, kako je močan. „Leseni Jakob“ mu je donelo na ušesa tudi z ulice od neznanih mestnih paglavcev, ki so razcapani pobirali drobtine, da so napolnili želodec. A on je vendar Tegljev iz Podbrega in njegov oče imovit posestnik. Njemu ni treba stikati za vsakdanjo hrano kakor tem — lačnim vrabcem na mestnem tlaku. Ali ta rokovnjaška svojat se ga drzne celo zmerjati! In zapodil se je za njimi kakor kragulj med golobe. Glasen grohot je odmeval poslej izza vseh oglov, zakaj mestni rokovnjači so bili urnejši in spretnejši od njega. „Neokretna klada! — Preoblečeni črednik! — Neumna opica v meščanski noši!“ in še več lepših psovka je moral požreti za opravičeno svojo jezo. Oblekel je edino kmetiško obleko, ki je ni pustil doma, da bi mu več ne oponašali mestnega kroja. Smeh je bil zaradi tega še burnejši.

A to še ni bila najbridkejša kaplja iz čaše življenja. Nekega dne stopi resnega lica v učilnico šolski ravnatelj z listom v roki in pove učne neuspehe najslabšim učencem. Med njimi je bil seveda leseni Jakob. Imel je povsod — nezadostno. Ravnatelj mu je svetoval očetovsko, naj javi to sam

domov roditeljem, da pridejo ponj. Šola ni zanj, kakor ni on za šolo. Tudi na druge načine se srečno živi na svetu.

Teglja so zalile solze, premagal ga je jok, da je zatulil same žalosti.

Domov, domov torej sedaj, ko ima najboljšo voljo do napredka! Domov, kamor si je do nedavnega želel z vsem srcem, a se sedaj boji, ker ga bodo gledali začudeno in zasmehovali, češ, hitro si se naučil. Ali znaš nemško šteti do petdeset? Znaš prebrati pismo iz kanclije? Znaš premeriti grede na vrtu? Znaš, znaš... Janez v šolo — Janez iz šole. Leseni Jakob si bil in boš.

Tega se je bal.

Srce mu je omagalo. Šola ga ni veselila več. Spoznal je tudi sam, da je res ne zmore, toda domov ne pojde, domov ne za ves svet. (Dalje.)

IVO TROŠT:

Tatič.

Nahal je že ogrevati mesec veliki srpan zemljo s pekočimi solnčnimi žarki. Zato pa niso nič manj vabljivo žarela jabolka po sadovnjakih. Vsa pa seveda še niso bila zrela. Toda če dozorevajoče jabolko založiš v slamo ali mrvo na suhem kraju, mu kožica zarumeni v kratkem in sladko postane — sam med. Otrokom je to prav dobro znano. In marsikatera kodrava glavica, ki sme pobirati sadje le po tleh, kar ga odpade, se ozira tedaj željno na drevo, in srce mu zahrepeni tudi po onem sadju tam gori. O, kako kmalu bi se zmedila tudi ona jabolka in one hruške, ki so sedaj še po vejah! Ko bi jih le smel obrati!

Vsak deček v naši vasi se rad pobaha, da ima več dobro založenih skrivnih medišč na podu ali na hlevu. Ob deževnem vremenu jih obiskuje ali pa kadar nima drugega dela ter prebira, pokuša in mehká.

V tem poslu je bil Kovačev Ivan navadno prvi. To mu tudi ni delalo težave. Kovačev oče ima najlepši vrt in na vrtu vse polno najbolj izbranih sadnih vrst, posebno jabolk in hrušk. Časih so šli otroci po učiteljevem navodilu kar iz šole ogledovat z Ivanom vzorni sadovnjak. Tedaj so zares pasli oči po dozorevajočem sadju. Marsikdo je natiem požiral sline in želel v jesenskem času, da zaide vsaj nekaj te-le zaloge na njegova medišča. Toda kakor predrzna, je bila tudi prazna taka želja. Vrt je vedno zaklenjen in ograjen z visokim zidom, ki ima na vrhu greben iz steklenih drobcev — malo vabljivo orožje onemu, ki bi ga izkušal preplezati, četudi ne bi pomislil, da spravlja s tem v resno nevarnost svojo roko, nogo ali celo življenje, ko bi telebnil — tatič — z zida